

وجودیت مکان

محمد ددببه

کارشناسی ارشد معماری داخلی، پژوهشگر و تحلیل‌گر و نظریه پرداز فعال مسائل حوزه تخصصی معماری/معماری داخلی

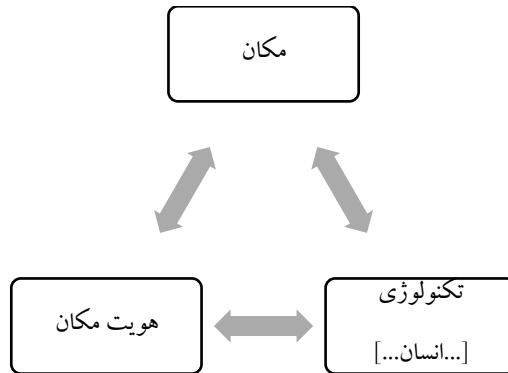
چکیده

وجودیت مکان، در برخورد روح مکان - حس مکان در خود مکان باعث دگرگونی انسان در رسیدن به یک هویت ممتاز که بسیار حائز اهمیت با سایر موضوعات در معماری به شمار می آید که تنها وجودی وجودیت بوده است که به فضا معنا می بخشد و آن را فضا می کند. یکی از دغدغه های مکانی در هر مکان وجود انسان بوده که با وجود آن هم می توان به هویت واحد و هم به بی هویتی در مکان دست پیدا کنیم چراکه وجود انسان باعث پدید آمدن هر چیزی برای بشریت در جهان تلقی می گردد. طوری که هر عصر هویت خود را دارد اما وجود هویت گذشته نمود هویت در هر عصر تداعی می شود و تجلی آن در مکان معنا می یابد. امروزه برای پرداختن به مسائل باید سخنی از گذشته، هر چند در عصر امروزی بیان داریم تا به مسائل بی هویتی در مکان روبه رو نشویم و جایگاه آن را پویا و اجزای تشکیل دهنده آن را مرتبط به آدمی به تحقق برسانیم. روش تحقیق در پژوهش مورد مطالعه حاضر با استفاده از روش تحقیقی توصیفی - تحلیلی، بهره مند بوده و همچنین با تجزیه و تحلیل - واکاوی اطلاعات و داده های به دست آمده از روش مطالعه کتابخانه ای استخراج گردیده را دارا می باشد را برخوردار می باشد. بنابراین وجودیت مکان و شفاف سازی آن باعث ذهنیت گویا از هویت و درک آن از هویت در مکان بین مخاطبان می شود. در نتیجه می توان بیان نمود مکان با وجودیت مکان هم سو با (روح مکان - حس مکان)، به یک هویت واحد هویتی در محیط به وجود می آید.

واژگان کلیدی: وجودیت مکان، هویت، معماری، فضا، انسان

مقدمه

اگرچه وجود تکنولوژی و فن آوری های دیجیتال مدام ما را (انسان)، از هم دور می کند و با استفاده از رسانه ها برای فاصله فیزیکی در حال توسعه بین فرهنگ ها در تلاش بوده اما ما برای یک سری انجام کارهای واحد در مکان های خاص با محوریت واحد در آن حضور می یابیم که این مسئله دارای اهمیت منحصر به فرد بوده و از طرفی می توان تلفیق دنیای واقعی با دنیای مجازی برای مکان یک استراتژی ترکیبی در مکان با حضور انسان ادغام نمود که اگر مسیر فن آوری مسیری مؤثر برای پایداری مکان باشد می توان آن مکان را مکانی با تمام اهمیت های جهانی در ذهن و سایر پدیده های انسانی به طوری سازمان دهی به یک پایداری و هویت مکان عنوان نمود برای درک پروسه می توان بر اساس (شکل ۱)، در زیر اشاره به روند بهره مندی و بهره وری از وجودیت مکان برخوردار گردید.

شکل ۱- پروسه وجودیت مکان به هویت مکان واحد (مأخذ: نگارندگان)

به طور کلی مکان از مظهر معماری در مرکز محیط های جغرافیایی در هر جامعه قرار دارد و دارای پیچیدگی های مفهومی در مناطق مختلف بوده می باشد. یک مکان به عنوان مفهوم خاص در هر نوع چیزی با هر ویژگی در به وجود آمدن هویت تأثیر گذار بوده و دارای مجموعه ای از یافته ها، معناها و پیوست ها را در بر می گیرد. مکان یک سایت معنادار است که ترکیبی از مکان، روح مکان و حس مکان به شمار می آید که نتیجه آن فضا می باشد. حس مکان دلیلی است که موجب تبدیل یک فضا به مکانی با خصوصیات منحصر به فرد اعم از حسی و رفتاری تلقی می شود طوری که این حس به گونه ای به پیوند انسان با مکان منجر می گردد که انسان خود را جزئی از آن مکان می پندارد (فلاح، ۱۳۸۵). شناخت مؤلفه های حس مکان و معیارهای مؤثر برای شکل گیری آن ها و شاخص های نشانه های تحقق حس مکان و قالب های تحقق آن، امری ضروری به نظر می آید. در واقع برنامه ریزی و طراحی یک فضا در جهت تبدیل شدن به یک مکان، منوط به شناخت معنی، هویت و کارکرد فضا و مکان بوده است چرا که هویت بشری مستلزم هویت مکان برای انسان تلقی و تجلی می شود (پرتوی، ۱۳۸۲). و باعث هویت آن می شود مکان را می توان به یک نقطه نفوذ مطلق با مجموعه و مجموعه های خاصی از مکان های دیگر اشاره نمود. چرا با وجود مکان روابط انسان و نوع نگاه آنان به موضوع اشاره دارد که شاید آن مکان یک بنا با اهمیت تاریخی و یا غیره باشد که نشان یک مکان برای انسان می باشد هدف از این موضوع این بوده که وجودیت مکان برای انسان هم می توان نیاز انسان را برطرف کند و هم در جهت ماندگاری در گذر زمان مؤثر واقع گردد این معانی ها هم

می تواند مبتنی بر یک شخص ویژه یا یک مکان ویژه با گذشته منحصر به فرد که هدف اصلی و واحد آن از مکان ماندگاری و پایداری بوده و با اشتراک گذاری آن در هر عصر به خصوص عصر حاضر می توان به یک هویت واحد در رسیدن به وجودیت هویت مکان نمود کرد و آن را ساختار و بنیان گذار هویت آن مکان با هویت گذشته و اصلی در آن محیط به شمار آورد (دبده، ۱۳۹۸). مکان ها ترکیبی از ماده و معنا بوده و قادر است انسان را با آن روبه رو سازد یک مکان می تواند علاوه بر هویت سازی باعث ایجاد نابود گشتن افکار انسانی از نظر روان شناسی گردد که هر چند نمی توان این موضوع را اکثراً دارای اهمیت دانست چرا که موضوع کشف حقایق در هر زمان و در هر شرایط بوده و نمی توان از آن غافل بود. بدیهی است که مکان ها با نقش و نگاری از وقایع برجسته از زمان که آن را به یک فضا مبدل و آن را معنا می بخشد را با مفهوم اثربخش در جهت پایداری و هماهنگی در اجزاء به هم پیوسته معرفی می گردد. به بیان دیگر می توان گفت که مکان به معنای جایی (محیطی)، برای جاری شدن رویدادها و وقایع به منظور زندگی کردن بوده است (حیبی، ۱۳۸۷). مکان زمانی مکان می شود که انسان در ارتباط با لایه های درونی و بیرونی دیگر در رابطه و ارتباط با آن قرار گیرد. این لایه ها می تواند توسط فعالیت های انسانی با محیط و در ارتباط با طبیعت قرار گیرد و آن را برای انسان ها نمایان سازد و لایه های شناخت از محیط پیرامون را در فرد شفاف سازد. بنابراین می توان گفت عوامل کالبدی وقتی زمینه ورود و توقف افراد درون فضا تلقی گردد می توان به عواملی انسانی چون بصری و عوامل طبیعی و غیره اشاره کرد در نتیجه چیزی که از این ابعاد مهم تر به حساب می آید حضور و تعاملات اجتماعی آدمی بسیار مورد توجه می باشد و می توان زمینه ارتقاء حس مکان تلقی گردد. در نتیجه می توان لحاظ نمود که برای بهره مندی از مکان باید بهره گیری های لازم از فعالیت های انسانی در وجودیت مکان ها متناسب با ویژگی های سازگار در بازه زمانی به نمایش گذاشت.

پرسش های پژوهش

- ۱- وجودیت مکان در رابطه با مکان چیست؟
- ۲- روح مکان - حس مکان چه تأثیری بر انسان می تواند در جهت هویت او باشد؟
- ۳- عوامل شکل دهنده وجودیت مکان چه ارتباطی با وجودیت انسان در محیط دارد؟
- ۴- ویژگی های حس مکانی در جهت پدیدارشناسی چقدر توانسته تصویر ذهنی از هویت مکانی در مکان به وجود بیاورد؟
- ۵- مفهوم مکان و مؤلفه های مکان در عملکردهای انسان چه تأثیری بر روابط او با محیط به وجود می آورد؟
- ۶- راهکارهای حفظ حس تعلق چه میزان می تواند بر روابط بین فرهنگ ها در جهت ارتباط او با دیگر جوامع مؤثر باشد؟
- ۷- نقش فضا آن در محیط، فضا و عمل چقدر مهم تلقی می سازد؟
- ۸- و آیا با وجود وجودیت مکان می توان بدون حضور انسان آن را جاودانه ساخت؟

پیشینه پژوهش

پیشینه مورد مطالعه حاضر به عنوان معرفی مکان بالاخص وجودیت مکان در حفظ آن در جهت هویت واحد برای انسان بوده است که در این پژوهش به نقش مکان پرداخته و برای تسری در جهت امر اهداف پژوهش براساس (جدول ۱)،

می‌توان به منابع کتب و براساس (جدول ۲)، به منابع پژوهشی و مقالات مرتبط اشاره نمود چراکه اثبات دقیق و روشن در جهت رسیدن به تحقق اهداف گامی سازگار با حفظ هویت واحد هم به لحاظ هویتی و هم هویت فردی بین جوامع برخوردار گردد را فراهم سازد.

جدول ۱- مستندات مکتوب براساس موضوع پژوهش - کتبها (مأخذ: جمع آوری توسط نگارندگان)

منبع	نویسندگان	سال	عنوان	توضیحات استنتاجی نویسندگان
(ترجمه)	کریستیان نوربرگ - شولتز ^۱ ترجمه: محمد رضا شیرازی ^۲	۱۳۹۲	روح مکان (به سوی پدیدارشناسی معماری)	- بررسی کلی و جامع مکان - رابطه مکان - انسان و ساخت - پدیدارشناسی - وجودیت سیر معنا و روح مکان در مکان (نوربرگ - شولتز، ۱۳۹۲).
(داخلی)	ماه‌نیر نصیری ^۳ مهدی حقیقت‌بین ^۴	۱۳۹۷	حس تعلق به مکان در طراحی مجموعه‌های فرهنگی	- بررسی کلیات و مفاهیم - فرهنگ - محیط - شاخصه‌های ایجاد حس تعلق به مکان - راهکارهای طراحی در ایجاد حس تعلق به مکان (نصیری و حقیقت‌بین، ۱۳۹۷).
(ترجمه)	تیم کرسول ^۵ ترجمه: حسین حاتمی‌نژاد ^۶ بهار حبیبیان ^۷	۱۳۹۸	مقدمه‌ای بر مکان	- بررسی کلی و جامع وجود مکان - دیدگاه‌های مکانی - جایگاه مفاهیم مکانی - کار با مکان (کرسول، ۱۳۹۸).

<p>- بررسی کلی اصول و پارادایم‌های مکانی در رابطه با طراحی شهری</p> <p>- انطباق طراحی شهری بین مردم و مکان</p> <p>- نگرستن به دیدگاه‌ها و مهارت‌های نظریه پردازان</p> <p>- ریشه‌یابی</p> <p>- بازآفرینی و راهکارها</p> <p>- بازیابی دوباره آنان در رابطه با اصول موفق در پروژه‌ها (براون و همکاران، ۱۳۹۹).</p>	<p>طراحی شهری برای قرن شهری (مکان‌سازی برای مردم)</p>	<p>۱۳۹۹</p>	<p>لنس جی براون^۸ دیوید دیکسون^۹ اولیور گیلهم^{۱۰} ترجمه: سیدحسین بحرینی^{۱۱}</p>	<p>(ترجمه)</p>
--	---	-------------	---	----------------

جدول ۲ - مستندات مکتوب براساس موضوع پژوهش - مقالات (مأخذ: جمع‌آوری توسط نگارندگان)

توضیحات استنتاجی نویسندگان	عنوان	سال	نویسندگان	منبع
<p>- بررسی و درک مفهوم مکان و فضا</p> <p>- ماهیت فضا و مکان و تعامل آن در رابطه با فرهنگ</p> <p>- نقش فرهنگ در مکان</p> <p>- پرداختن و شکل‌گیری هویت مکان</p> <p>- ویژگی‌های فرهنگی و نفوذ آن در کالبد مکان (رضوانی و احمدی، ۱۳۸۸).</p>	<p>مکان و نقش فرهنگ در شکل‌گیری هویت مکانی</p>	<p>۱۳۸۸</p>	<p>محمد رضا رضوانی^{۱۲} علی احمدی^{۱۳}</p>	<p>(مجله داخلی)</p>

<p>- بررسی رابطه طراحان در رابطه با انسان و مکان در خلق فضا</p> <p>- پدیدارشناسی و شناخت رابطه انسان و مکان</p> <p>- مفهوم روح مکان - حس مکان</p> <p>- شکل گیری مکان در رابطه با حس مکان</p> <p>- هویت مکان</p> <p>- فرایند طراحی و پدیدارشناسی مکان (نگین تاجی و همکاران، ۱۳۹۶).</p>	<p>تیین نسبت رابطه انسان و مکان در فرایند طراحی معماری با رویکرد پدیدارشناسی</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>صمد نگین تاجی^{۱۴}</p> <p>مجتبی انصاری^{۱۵}</p> <p>حسنعلی پورمند^{۱۶}</p>	<p>(مجله داخلی)</p>
<p>- بررسی مکان و عناصر مرتبط با آن</p> <p>- شناخت مکان و رابطه آن با انسان</p> <p>- پرداختن به مفهوم مکان و هویت مکانی</p> <p>- نگرستن به مکان های مدرن بدون توجه به طبیعت</p> <p>- تصویر ذهنی و هویت مکانی در رابطه با مفهوم مکان</p>	<p>تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان</p>	<p>۱۳۸۷</p>	<p>رعنا سادات حبیبی^{۱۷}</p>	<p>(مجله داخلی)</p>

<p>- بررسی تداوم معنا و تجلی آن در محیط</p> <p>- مفهوم معنای مکان و شاخص‌های تداوم آن</p> <p>- ادبیات و مبانی نظری در رابطه با مکان</p> <p>- اصول حاکم بر معنا و تدام آن</p> <p>- مؤلفه‌های مکان و جایگاه آن</p> <p>- ویژگی و پویایی و روابط آن با اجزاء در رابطه با پدیده (مکان - زمان - فضا - انسان)</p> <p>- ماندگاری و تداوم ذهنی معنای مکان در رابطه با انسان (علی‌الحسابی و همکاران، ۱۳۹۶).</p>	<p>ارایه مدل مفهومی معنای مکان و شاخص‌های تداوم آن (تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری تجربیات زیسته افراد)</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>مهران علی‌الحسابی^{۱۸}</p> <p>راضیه رضازاده^{۱۹}</p> <p>نصیبه چریگو^{۲۰}</p>	<p>(مجله ۱۰ اجلی)</p>
---	---	-------------	---	-----------------------

روش تحقیق

مقاله حاضر از لحاظ نوع روش تحقیقی، از نوع روش توصیفی - تحلیلی برخوردار بوده که با ارزیابی و بررسی جامع در جمع‌آوری و گردآوری اطلاعات داده‌ها از روش کتوب و متون کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است همچنین با نوع روند بهره‌وری از پژوهش در حیطه مورد مطالعه نوعی تکامل تاریخی به تحقق اهداف با محوریت عملکردی محقق می‌گردد. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت وجودیت مکان به خصوص جزء جدایی‌ناپذیر در رابطه با انسان به‌شمار می‌آید. چه از نظر معماری و چه از لحاظ سایر عملکردهای متنوع مختلف که با بررسی این پژوهش نوعی استدلال هویتی برای مکان می‌توان با رویکردهای محوری و تاریخی در رسیدن به هویت مکان برای انسان در محیط فراهم آورد.

نگرش‌های صاحب‌نظران در ارتباط با وجویت مکان - (مکان)

در بررسی و نتایج گسترده در ارتباط با موضوع مورد مطالعه، مطالعات به‌دست آمده در پژوهش حاضر در ارتباط با حوزه وجودیت مکان و اهمیت آن بر انسان، از جایی نشأت می‌گیرد که بسیاری از نیازهای اولیه آدمی در آن تأمین می‌شود بر همین طبق موضوع مکان را می‌توان به عوامل متعدد مطابق با نگرش‌های متنوع و مختلف صاحب‌نظران در ایجاد و شکل‌گیری مکان و تأثیرگذاری آن در تأثیرپذیری در ذهنیت مخاطبان برخوردار شامل گردید و همچنین طبق (جدول ۳)، می‌توان به برخی از دیدگاه‌های مورد توجه در ارتباط با مکان، همچنین معیارهای انسانی را با ارائه یک عملکردی پایدار در محیط پیرامونی در شکل‌گیری سازمان فضایی و حفظ رسیدن به استدلال هویتی در سيطرة تاریخ الگوی قابل توجه با تبیین‌های آفرینش خلق فضای برگرفته از وجودیت مکان به هویت مکان مؤثر واقع برخوردار شود.

جدول ۳ - برخی از نگرش‌های صاحب نظران در رابطه با وجودیت مکان (مأخذ: جمع آوری توسط نگارندگان)

دیدگاه‌های صاحب نظران در رابطه با مکان - وجودیت مکان	
ردیف	نظریه پردازان داخلی
۱	محمد دب‌دبه ^{۲۱} : وی معتقد است وجویت مکان از وجودیت انسان نشأت می‌گیرد که به طریق آن و به واسطه نیاز انسان در جهت تأمین نیاز آدمی مکان پدید می‌آید و آن را در محیط، فضا و زمان جاودانه می‌کند.
۲	رعنا سادات حبیبی: مکان وقتی تبدیل به مکان می‌گردد که انسان در ارتباط با لایه‌های دیگر و در رابطه با آن قرار می‌گیرد که باعث شناخت او از محیط و خود برخوردار می‌گردد.
ردیف	نظریه پردازان خارجی
۱	ادوارد رلف ^{۲۲} : به عنوان یکی از پدیدارشناسان معتقد است که مکان از محیط طبیعی و مصنوعی در انجام عوامل انسانی و معنای تشکیل یافته طوری که تجربه آن می‌تواند در مقیاس‌های گوناگون متفاوت باشد.
۲	کریستیان نوربرگ - شولتز: معتقد است که مکان و رابطه آن با روح مکان جوهره اصلی و ارتباطی انسان و مکان بوده و می‌توان به معنا سوق داد (شولتز، ۱۳۹۳).
۳	تیم کرسول: معتقد است که مکان ترکیبی از ماده، معنی و عمل بوده است (Cresswell, 2009).

یافته‌ها و بیانات پژوهش در جهت تحقق اهداف پژوهش حاضر در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت مکان^{۲۳}

وجودیت مکان، در پدیده مکان هم‌سو با هویت، حس مکان و روح مکان در ساختار مکان با چشم‌اندازی گسترده با مقوله‌ای از فضا برای انسان در محیط تداعی می‌شود. پدیداری وجودیت مکان برگرفته از عناصر وابسته از وجوه نیاز انسان تجلی می‌گردد و با به واسطه تعامل با محیط و سطوح با برجستگی‌های از آثار در به وجود آمدن اثرها به ویژه عناصر پایه همچون معنا در ذهن مخاطب نهان می‌یابد. وجودیت مکانی همچون نیاز تأمین انرژی بدن انسان برای بقاء او امری مهم تلقی می‌شود و در تعلقات وسیع در امر مکان در محیط می‌باشد طوری که تعلقات مکان را می‌توان به سه مورد عنوان نمود که عبارت انداز: الف: تعلقات احساسی، مانند - راحتی، متمایز و غیره، ب: تعلقات کاربردگری، مانند - لذت، امنیت و غیره، و پ: تعلقات مفهومی، مانند - سازگاری، انسان دوستی و غیره. وجودیت مکان یکی از مهم‌ترین موارد در خلق اثر و هویت به شمار می‌آید و ذهنیتی در شکل‌گیری مخاطبان نسبت به مکان رخ می‌دهد و آن را جاودانه در مکان، محیط، زمان، فضا و فرهنگ می‌کند و آن را تبدیل به هویت وجودیت مکان با هویت واحد برای انسان محقق می‌نماید (دب‌دبه، ۱۳۹۹).

وجودیت هویت در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت هیت یعنی حدی و مرزی که شخص می تواند در یک مکان به عنوان مکانی متمایز و شاخص یا به تعبیری منحصر به فرد یا خاص از دیگر مکان ها مورد واکاوی قرار گیرد یعنی شخصیتی مشخص و منحصر به فرد برخوردار گردد (لینچ، ۱۳۷۶). وجودیت هیت دارای مختصاتی است که همچون ریشه ذاتی وجودیت انسان با نیازهای او در نهادینه شدن آنها بوده می باشد. وجودیت هیت یک مفهوم عام است و برای داشتن هیت، هیت ساختاری باید مجموعه ای از خصوصیات و ویژگی های در چیزی جمع، که برای داشتن هیت می توان بر شمرد. وجودیت هیت در معنای کلی، دارای دو جنبه کالبدی (ظاهری)، و (باطنی)، بوده طوری که فقط از نظر ذهنی می توان این دو جنبه را از هم جدا کرد. وجودیت هیت بخشی از شخصیت وجودی هر انسان که هیت آدمی را تشکیل می دهد، به تعبیری دیگر هیت احساس تعلق خاطر به روح مکان با مجموعه ای از احساس های مادی و معنوی که عناصر آن از بدو وجودیت همراه آدمی بوده است در واقع هیت میان انسان و مکان رابطه ای عمیق همراه با معنا گرایی در ارتباط و هم راستا بودن برانگیخته می گردد. همچنین می توان محیط را عامل مهمی در احراز هیت، وجودیت هیت در رابطه با وجودیت مکان در مکان ها برای انسان جهت تجلی کالبدی باورها و ارزش های فرهنگی جامعه به شمار آورد و طوری که می توان در احساس هیت یابی تأثیر پذیر بود را برخوردار باشد. وجودیت هیت در آثار معماری موضوعی چالش برانگیز می باشد برخی وجودیت هیت را معادل روح مکان یا حس مکان مدنظر می گیرند و برخی معادل معنای محیط می دانند طوری که محیط زندگی انسان تأثیر به سزایی در رفتار، فرهنگ، معماری، و هیت انسان به سمت ارزش های مستتر در خویش تلقی می کنند.

وجودیت هیت مکان در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت مکان یکی از اصلی ترین و بارزترین معیار سنجش هیت انسان بوده می باشد. وجویت هیت مکان با محیط فیزیکی یک دل بستگی معنایی در ارتباط بوده و شخصیت وجودی هر انسان که هیت وجودی را به وجود می آورد مکانی است که خود، آن را به وجود آورده است. ویژگی های قابل تشخیص مکان در یک فرد یا یک جمع احساس می شود که به واسطه ارتباط شان با مکان در تشخیص هیت برانگیخته می شود (رضازاده، ۱۳۸۰). هیت هر فضا از تکرار مستمر از الگوها و رویدادها در مکان حاصل می شود (الکساندر، ۱۳۸۵). هر مکانی ماهیت خود را از فضا به دست می آورد طوری که نظم فضایی با نظم ادراکی بوده است به بیان دیگر هر مکانی با یک فرم یک پارچه و انسجام فضایی توصیف و شناخته می گردد. رابطه هیت مکان با محیط حاصل برقراری تعامل میان افراد و مکان کالبدی که محیط بنا شده چیزی بیش از بناها بوده که تعاملی بسیار پیچیده و پیوندی تأثیر گذار در رابطه وجودیت هیت مکان با محیط می باشد. در واقع وجودیت مکان زیرساخت هیت انسان و حاصل شناخت ویژگی های او در جهان که انسان در آن زندگی می کند و در اثر تجربه مستقیم محیط فیزیکی رشد و بازتاب وجوه فرهنگی مکان دارد پدید می آید. وجودیت هیت مکان یکی از راه های ارتباط انسان و مکان از طریق محیط و کالبدی ادراکی مشخص می گردد و این موضوع یکی از موضوعات متمایز وجودیت هیت مکان در رسیدن به هیت واحد به شمار می آید. مکان خود به خودی خود معنایی برای جاری شدن رویدادهای زندگی و ارتباط بین جهان هستی با انسان در زندگی دارد و این مکان را خاص و با ارزش و دارای معنای های گوناگون از محیط در به تحقق رسیدن شکل پذیری به وجودیت هیت مکان تبدیل می کند. وجودیت هیت مکان عنصر و عامل منحصر به فرد

و بخشی از فضاست بوده است و می‌تواند شکل دهنده‌ی خاطره‌های انسان تلقی فراهم بر خوردار گردید، که ابزاری برای ساخت مکان یا مکانی می‌باشد.

وجودیت هویت زمان در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت هویت زمان یک شاخصه‌ی تأثیرگذار در بحث و رهیافت رهنمودهای ورود به موضوع هویت به‌شمار می‌آید رویدادهای زندگی بشریت از جمله معماری در طول تاریخ تبدیل به یک شاخصه‌ی هویتی به‌نام وجودیت هویت زمان پدید گشته است. هویت زمان در محیط به‌واسطه‌ی نوع معماری، در مکان معنا می‌یابد و به وجودیت مکان مبدل می‌گردد. رویدادهای که در محیط در طول زمان در ذهن و خاطره‌ی آدمی نقش می‌بندد چه به‌صورت فردی و چه به‌صورت جمعی یکی از عوامل هویت‌بخش آدمی در هویت زمان با محیط پدیدار می‌گردد که در ذهن انسان نقش می‌بندد و «وجودیت مکان»، را متمایز با جاهای دیگر در محیط می‌کند؛ زمان صرفاً با گذشته معطوف نمی‌شود بلکه در عرصه‌ی زندگی محقق می‌شود و رابطه‌ی آن با محیط معنایی معنوی و فراتر از کالبد دارد. در نتیجه زمان در تعیین هویت در معماری، انسان را عامل خود می‌داند چون زمان بدون انسان معنا ندارد چرا که این انسان است که به زمان هویت می‌بخشد و در مقابل زمان به‌عنوان یکی از ابعاد وجودی جهان، به وجودیت هویت می‌دهد.

وجودیت هویت محیط در رابطه با - وجودیت مکان

یکی از مهم‌ترین ویژگی که در تبدیل محیط به هویت تلقی می‌گردد وجودیت مکان می‌باشد. کیفیت معنایی محیط وقتی به معنا تبدیل می‌گردد که هویت و ریشه داشته باشد طوری که «گورپلا»^{۲۴} چنین تعریف کرده است: هر مکان کالبدی مصنوع یا طبیعی برای شناخت مکان در طول زمان برای محیط با «حس خود»، تحقق یابد بوده است (Korpela, 1989). در واقع مفهوم محیط به آن دسته از محیط‌های اطلاق می‌شود که تفکر در خلق اثر پدید آید و یا احیاء شود که اگر محیط فاقد هویت یعنی حس تشخیص و تمایز باشد محیط قابل خواندن نیست چرا که محیط کالبدی نه خود انسان نه هویت شخص او، بلکه جزئی جدایی‌ناپذیر هر تصویری که انسان از خود می‌سازد را شامل می‌شود. ارتباط یک اثر با محیط پیرامونی در جهت همبستگی و افزایش دست‌یابی به هویت و ارتباط بین انسان با بنا و یا مجموعه‌های از بناها که دارای بعدهای وجودیت مکانی در آن‌ها فراهم و راهکاری مناسب در جهت انتقال مفاهیم به نسل‌های آینده در بازآفرینی هویت محیط امری تأثیرگذار در تأثیرپذیری کالبد و ساختارهای وجودی در رویارویی با رویکردهای پایدار در حفظ تداوم آن احیاء می‌گردد. در نتیجه آن را تبدیل به محیط واقعی در هر زمان و مکان می‌گردند.

وجودیت هویت فرهنگی در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت هویت فرهنگی نماد هویت فرهنگی و سرنوشتی به‌هم پیوسته‌اند طوری که جوامع را در هر مذهب با مرزبندی، هویت فرهنگی ساختار کنش‌های انسانی محدود می‌شود آثار معماری در جهت وجودیت هویت فرهنگی بر مبنای مفاهیم فرهنگی در عرصه‌های زمانی به رشد و تعالی می‌رسند و در عین حال هم‌سو با فرهنگ بشری هماهنگ و یک دل‌بستگی در

کالبد بستر فضایی رخنه به عمل می آورد به طور کلی مقوله وجودیت هویت فرهنگی از دو حیث حائز اهمیت می باشد؛ تاریخ و زمان که می توان تاریخ را در حوزه جغرافیای فرهنگی و زمان را در حوزه اجتماعی مدنظر قرار داد که سبب شکل گیری حفظ و تحول وجودیت هویت فرهنگی مورد تجلی قرار نمود. فرهنگ جامعه هنگامی عامل و زمینه معماری جامعه می شود که زمینه ها و مختصات فرهنگی اعم از اصول و اعتقادات و باورهای جامعه نشأت گرفته از عوامل درونی هویت؛ فرهنگ، اجتماع، سنت، مذهب و دین باشد. صاحبان فرهنگ هر جامعه در پی تجلی اصول و مبانی فرهنگی می باشند در نتیجه مختصات فرهنگی را به عنوان ویژگی ها و هویت خویش پذیرفته در فرهنگ ها در شکل دادن فضا برحسب نیازمندی ها با نوع فرهنگ می توان ارتباط مؤثر در رسیدن به اهداف راهکاری مناسب پیدا کرد و آن را به وجودیت مکان به تاریخ پیوست.

وجودیت حس مکان در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت حس مکان به معنای ادراکات ذهنی مخاطبان (انسان)، از محیط و احساسات آن از آن محیط که آدمی در ارتباط درونی با محیط قرار می دهد بوده است. به طوری که فهم و احساس فرد با زمینه ای معنایی در وجودیت مکان با محیط پیوند می گردد و جاودانه می شود. به بیان دیگر حس مکان عاملی روشن به حساب آمده و موجب تبدیل آن به وجودیت مکان با ویژگی و خصوصیات بارز در نوع خاص تبیین می گردد همچنین حس مکان علاوه بر این باعث موجبات احساس راحتی و آرامش از محیط تلقی می گردد همچون هویت دست یابی انسان برای خویش محقق می شود.

وجودیت روح مکان در رابطه با - وجودیت مکان

وجودیت روح مکان در رابطه با وجودیت مکان می توان عنوان کرد که روح مکان در بناها عناوین منحصر به فرد بوده و جزء جدایی ناپذیر نظام پایداری در پایداری آن ها تلقی می شود که باید آن ها را برای فهم و درک در وجودیت مکان به یک هویت واحد مبدل ساخت. همچنین برای فهم روح مکان باید مفاهیم معنایی و ساختاری را در شکل گیری آن ها پیوند داد. روح مکان می تواند با عنوان گسترده در وجودیت مکان ها نهان آمده که هر یک مفهومی واحد برای جاودانگی انسان در سیطره تاریخ به شمار می آید. در نتیجه می توان عنوان کرد که روح مکان بعد بیرونی نسبت به بعد درونی در حس مکان در بناها بوده چراکه محیط عامل آن به حساب می آید در واقع روح مکان ویژگی های خاص نسبت له هر چیز دارد که نیازمند درک بالا در آثار برای انسان می باشد.

نتیجه گیری

باتوجه به اطلاعات به دست آمده از پژوهش حاضر می توان گفت که وجودیت فضا برای شکل گیری انسان بسیار امری مؤثر در رسیدن به هویت بوده طوری که حضور انسان در خلق وجویت مکان فرایندی موثق توأمان با حفظ ریشه های از تاریخ، فرهنگ و احساسات آدمی در مکان به حساب می آید و وظیفه اصلی معمار خلق و پایداری آن بوده است چراکه با

اصول درست در خلق اثر وجودیت مکان با شناخت مخاطبان در ابعاد معنای در شکل گیری سطوح بالاتری از رابطه معنایی به وجود می آید. همچنین می توان بیان نمود که مبحث وجودیت مکان با شاخص های هویتی برای انسان معنا پیدا می کند چراکه انسان برای شناخت خود نیاز به شناخت محیط و وجودیت مکانی در تعلق و دل بستگی از آن دارد و مکان را ساختارهای نیاز انسان در طول زمان با وجود حس، معنا و روح آن مکان تصور می گردد. یکی از عوامل های ماندگاری بارز در وجودیت مکان را می توان به فرهنگ اشاره نمود که وجود فرهنگ می تواند باعث فن آوری های قوی در رویاروی با مکان ها در جهت توسعه آن نقش مؤثر ایفاء نمود و در جهت عملکردهای محتوایی با فعالیت های مفهومی در مقاومت آن تداوم یافت. بنابراین می توان از پژوهش حاضر چنین نتیجه گرفت که رابطه وجودیت مکان رابطه عمیقی بین انسان و مکان بوده که با خلق اثر در محیط و فضا، حس مکان و روح مکان در وجودیت مکان شکل می گیرد. بدیهی است که مقاله حاضر زمینه برای نقاط پنهان آثار در وجودیت مکان ها با هدف حفظ هویت مندی و هویت ساختاری با زمینه های گوناگون به یک هویت واحد در واقعیت دست یافت و گامی مؤثر در به تحقق رسیدن اهداف و زمینه های سازگار با انسان در جهت وجودی انسان تبیین گشت. «تمام»

پی نوشت ها

1. Christian Norberg-Schulz
2. Mohammadreza Shirazi
3. Mah Monir Naseri
4. Mahdi Haghghat Bin
5. Tim Cresswell
6. Hossein Hataminejad
7. Bahar Habibian
8. Lance Jay Brown
9. David Dixon
10. Oliver Gillham
11. Seyed Hossein Bahraini
12. Mohammadreza Rezvani
13. Ali Ahmadi
14. Samad Negintaji
15. Mojtaba Ansari
16. Hasan-Ali Pourmand
17. Rana- Sadat Habibi
18. Mehran Alalhesabi
19. Razieh Rezazadeh
20. Nasibeh Charbgoo
21. Mohammad Dabdabeh
22. Edward Relph
23. Existential of Place/ Existence of place
24. Korpela

منابع

الکساندر، کریستوفر، ۱۳۸۵، زبان الگو، ترجمه رضا کربلایی نوری، چاپ پنجم، تهران: انتشارات مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی

براون، لنس جی، دیکسون، دیوید، گیلهم، اولیور، ۱۳۹۹، طراحی شهری برای قرن شهری (مکان‌سازی برای مردم)، ترجمه سیدحسین بحرینی، چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران

پرتوی، پروین، مکان و بی‌مکانی رویکردی پدیدارشناسانه، هنرهای زیبا، شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۲، ۴۰-۵۰

حبیبی، رعناسادات، تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۵، پاییز ۱۳۸۷، ۳۹-۵۰

دبده، محمد، ۱۳۹۸، دست نوشته‌های از مجموعه آثار (هویت، مکان، فضا)

دبده، محمد، ۱۳۹۹، دست نوشته‌های از مجموعه آثار (وجودیت مکان)

رضازاده، راضیه، بحران ادراکی رفتاری در فضای شهری، ماهنامه شهرداری‌ها، ویژه‌نامه طراحی شهری، شماره ۵، بهار ۱۳۸۰، ۸-۳

رضوانی، محمدرضا، احمدی، علی، مکان و نقش فرهنگ در شکل‌گیری هویت مکانی، نامه پژوهش فرهنگی، سال دهم، دوره سوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۸۸، ۴۵-۶۸

علی‌الحسابی، مهران، رضازاده، راضیه، چربگو، نصیبه، ارایه مدل مفهومی معنای مکان و شاخص‌های تداوم آن (تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری تجربیات زیسته افراد)، فصلنامه علمی - پژوهشی باغ نظر، سال چهارم، شماره ۵۲، پاییز ۱۳۹۶، ۲۶-

۱۷

فلاح، محمداصداق، مفهوم حس مکان و عوامل شکل‌دهنده آن، هنرهای زیبا، شماره ۲۶، تابستان ۱۳۸۵، ۶۶-۵۷

کرسول، تیم، ۱۳۹۸، مقدمه‌ای بر مکان، ترجمه حسین حاتمی‌نژاد و بهار حبیبیان، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران

لینچ، کوین، ۱۳۷۶، تئوری شکل شهر، ترجمه حسین بحرینی، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران

نصیری، ماه‌منیر، حقیقت‌بین، مهدی، ۱۳۹۷، حس تعلق به مکان در طراحی مجموعه‌های فرهنگی، چاپ اول، تهران: انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی

نگین تاجی، صمد، انصاری، مجتبی، پورمند، حسنعلی، تبیین نسبت رابطه انسان و مکان در فرایند طراحی معماری با رویکرد پدیدارشناسی، نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی دوره ۲۲، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶، ۷۱-۸۰

نوربرگ - شولتز، کریستیان، ۱۳۹۲، روح مکان (به سوی پدیدارشناسی معماری)، ترجمه محمدرضا شیرازی، چاپ چهارم، تهران: انتشارات رخداد نو

نوربرگ - شولتز، کریستیان، ۱۳۹۳، گزینه‌ای از معماری: معنا و مکان، ترجمه ویدا نوروزباز جانی، چاپ اول، تهران: انتشارات نقش پرهام

Cresswell, Tim. Place. International Encyclopedia of Human Geography, ed. Nigel Thrift & Rob Kitchen. Vol. 8, Oxford: Elsevier, (2009). 169-177

Arch

Korpela, Kalevi Mikael. Place-identity as a Product of Environmental Self-regulation, in Journal of Environmental Psychology, 9 (3), (1989). 241-256